

Crna Gora
Ministarstvo za ljudska i manjinska prava

IZVJEŠTAJ

učešću delegacije Crne Gore na predavljanju Nacionalnog izvještaja o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori, Opšti periodični pregled Ujedinjenih nacija (UPR), Drugi ciklus 28. januar 2013. godine, Ženeva, Švajcarska

Delegacija Crne Gore predstavila je Nacionalni izvještaj o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori na 11. sjednici Savjeta za ljudska prava u Ženevi, 28. januara 2013. godine, u okviru drugog ciklusa Opšteg periodičnog pregleda stanja ljudskih prava u državama članicama Ujedinjenih nacija (UPR).

Izvještaj o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori je pripremljen u skladu sa smjernicama odluke Savjeta za ljudska prava A/HRC/DEC/17/119. Sadrži pregled stanja ljudskih prava u Crnoj Gori i napredak ostvaren u periodu između dva ciklusa UPR (2008–2012), sa posebnim fokusom na implementaciju preporuka prvog preglednog procesa¹.

Dokument je rezultat zajedničkog rada državnih organa (ministarstava i organa uprave) i nevladinih organizacija (Građanska alijansa, Centar za demokratiju i ljudska prava i Centar za prava djeteta). Proces izrade izvještaja podržao je sistem Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori. Vlada Crne Gore usvojila je Nacionalni izvještaj o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori 13. septembra 2012. godine.

Delegaciju je predvodio ministar za ljudska i manjinska prava dr Suad Numanović, dok su članovi/ice Delegacije bili predstavnici/ce državnih institucija, sudske i tužilačke vlasti i Zaštitnika ljudskih prava i sloboda. U uvodnom izlaganju šefa delegacije predstavljeni su konkretni rezultati resora u odnosu na poštovanje ljudskih prava u Crnoj Gori u periodu od 2008. do 2012. godine. Nakon uvodnog izlaganja, tokom interaktivnog dijaloga, zemlje članice Savjeta za ljudska prava iznijele su svoje ocjene Nacionalnog izvještaja Crne Gore, postavili konkretna pitanja i dali preporuke za unapređenje poštovanja ljudskih prava u Crnoj Gori. Pojedine države su unaprijed dostavile pitanja na koja je Crna Gora odgovorila.²

Prezentacija i interaktivna rasprava koja je trajala tri ipo sata protekla je uz generalnu ocjenu svih članica Savjeta da je Crna Gora postigla izuzetan napredak na planu izgradnje institucija sistema i poštovanja ljudskih prava od 2008. godine do sada. Države koje su učestvovalе u debati imale su izuzetno pozitivan stav u odnosu na napore Crne Gore na uspostavljanju zakonodavnog i

¹ Izvještaj o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori u prethodnom ciklusu predstavljen je 3. decembra 2008. godine

² Češka Republika, Meksiko, Holandija, Norveška, Slovenija, Španija, Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske

institucionalnog okvira za unaprjeđenje ljudskih prava i sloboda i ukazale na korake koje država treba da preduzme u cilju daljeg unaprjeđenja ljudskih prava i sloboda. Za razliku od prethodnog UPR izvještaja kada je akcenat u preporukama dat na usvajanju zakonodavnog okvira za unaprjeđenje ljudskih prava, sada je fokus na implementaciji zakonodavstva i strateških dokumenata iz ove oblasti.

54 države su se uključile u raspravu i dale 124 preporuke. Članovi/ice delegacije Crne Gore su u okviru predviđenog vremena odgovarali na postavljena pitanja. Najčešća pitanja su se odnosila jačanje kapaciteta Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, implementaciju zakona, strategija i akcionih planova iz oblasti borbe protiv diskriminacije, naročito u odnosu na djecu, osobe sa invaliditetom, izbjeglice i raseljena lica, manjine, žene, seksualnu orijentaciju; nezavisnost pravosuđa, borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije, suzbijanje trgovine ljudima i nasilja nad ženama, slobodu izražavanja i mišljenja. U prethodnom ciklusu izvještavanja 2008. godine, u debati je učestvovalo 30 zemalja koje su Crnoj Gori uputile 54 preporuke. Broj preporuka iz drugog ciklusa UPR-a je veći u odnosu na prvi, budući da su izmijenjene procedure u izvještavanju koje podrazumijevaju da svaka preporuka države bude pojedinačno navedena, bez sažimanja sličnih preporuka, kako je bio slučaj u prethodnom ciklusu.

Nakon predstavljanja izvještaja, Delegacija Crne Gore, predstavnici tzv. Troike za Crnu Goru (tročlana delegacija izjavitelaca Savjeta za ljudska prava koja se bira za svaku državu ponaosob, a koju su za Crnu Goru činili Estonija, Mauritanija i Sjedinjene Američke Države) i predstavnici Sekretarijata Savjeta za ljudska prava pripremali su Nacrt izvještaja o razmatranju stanja ljudskih prava u Crnoj Gori u okviru mehanizma UPR. Nacrt izvještaja sadrži sumaran prikaz uvodnog izlaganja Crne Gore, komentare i pitanja zemalja učesnica interaktivnog dijaloga, odgovore Crne Gore na postavljena pitanja data tokom debate i usvojene preporuke zemalja u cilju unaprjeđenja stanja ljudskih prava u Crnoj Gori.

Delegacija Crne Gore i Troike HRC održala je tri sastanka na kojima su detaljno razmatrani komentari svih zemalja. Delegacija Crne Gore je prihvatila 96 preporuka, dok je 13 prihvaćeno i već se sprovodi, i preostalih 15 će Crna Gora naknadno razmotriti i dostaviti odgovor HRC do juna 2013. godine. Zbirni odgovor na preporuke usvaja Vlada Crne Gore.

Usvojene preporuke ne predstavljaju stavove Radne grupe za UPR Savjeta za ljudska prava, već isključivo stav zemlje koja je određenu preporuku dala.

Nacrt Izvještaja za Crnu Goru je usvojen 31. januara 2013. godine, na 16. sjednici Radne grupe za UPR Savjeta za ljudska prava.

Preporuke koje je Crna Gora podržala su:

1. Ojačati nadležnosti i resurse Kancelarije Ombudsmana kako bi se osigurala puna implementacija zaduženja u skladu sa Zakonom o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda (Litvanija);
2. Obezbijediti Kancelariji Ombudsmana dovoljno resursa za obavljanje uloge u skladu sa njenim nadležnostima (Norveška);
3. Postarati se da Zaštitnik ljudskih prava i sloboda posjeduje neophodne resurse i kadar kako bi u potpunosti obavljao svoje funkcije (Francuska);
4. Obezbijediti dovoljne resurse koji će omogućiti Ombudsmanu da djelotvorno i nezavisno obavlja svoje nadležnosti (Poljska);
5. Objaviti plan komunikacija u kojem se navodi kako Vlada namjerava da poveća kapacitet Kancelarije Ombudsmana (resursi, kadar i zakonska ovlašćenja) i kako namjerava da poveća svijest

u javnosti o pravima i obraćanju Ombudsmanu u slučaju da su im prava uskraćena (Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske);

6. Dodijeliti neophodne resurse za brzo uspostavljanje nacionalnog mehanizma za sprečavanje mučenja sa karakteristikama sadržanim u Opcionom protokolu uz Konvenciju protiv mučenja OP-CAT (Meksiko);
7. Analizirati zakonski okvir koji se tiče mučenja i surovog, nehumanog i ponižavajućeg postupanja i resurse Kancelarije Ombudsmana kako bi se osiguralo da ona, kao nacionalni mehanizam za prevenciju, može da obavlja svoje nadležnosti na djelotvoran i nezavisan način (Švajcarska);
8. Integrisati Protokol iz Istanbula u obuku zaposlenih (Turska);
9. Nastaviti sa jačanjem institucionalnih struktura i mjera podrške za punu implementaciju ratifikovanih međunarodnih instrumenata. Takođe predlažemo da se poseban akcenat stavi na osobe sa invaliditetom, žrtve nasilja u porodici i seksualnog nasilja i sva lica koja su podložna ili su u stanju ugroženosti i diskriminacije (Čile);
10. Nastaviti sa primjenom strategija i planova na kojima se radi kako bi se u maksimalnoj mogućoj mjeri garantovala ljudska prava najosjetljivijih grupa (Kuba);
11. Dalje konsolidovati postignuća u oblasti osiguranja i unapređenja punog uživanja ljudskih prava za osjetljive grupe, kao što su djeca i osobe sa invaliditetom, kao i jačati vladavinu prava i socijalnu koheziju u cilju iscrpnog garantovanja svih ljudskih prava svojim građanima (Vietnam);
12. Dalja implementacija sveobuhvatnog sistema dječje zaštite kroz ulaganje više napora u jačanje Savjeta za prava djeteta i jačanje uloge zamjenika Ombudsmana za prava djeteta (Bugarska);
13. Obezbijediti sve neophodne finansijske i ljudske resurse za implementaciju Nacionalnog plana akcije za djecu, koji je u pripremi, kako bi se ostvarili ciljevi, posebno u oblasti pružanja zaštite djeci (Ujedinjeni Arapski Emirati);
14. Usvojiti novi Nacionalni plan akcije za djecu, između ostalog u cilju iskorjenjivanja seksualne eksploatacije djece (Poljska);
15. Promovisati prava djece u skladu sa preporukama Odbora za prava djeteta (Jermenija);
16. Nastaviti napore na daljem jačanju kapaciteta pružalaca socijalnih usluga i državnih službenika koji se bave slučajevima koji uključuju djecu, između ostalog putem kontinuirane edukacije i obuke na temu ljudskih prava (Filipini);
17. Preduzeti mjere za podizanje nivoa svijesti u javnosti o negativnim efektima tjelesnog kažnjavanja po djecu (Lihtenštajn);
18. Poboljšati postojeće i pripremiti nove programe za rehabilitaciju i reintegraciju djece u sukobu sa zakonom koja borave u institucijama poluotvorenog ili zatvorenog tipa (Kirgistan);
19. Preduzeti korake za punu implementaciju Zakona o zabrani diskriminacije putem uvođenja dodatnog zakonodavstva u tu svrhu i jačanja institucije Zaštitinika ljudskih prava i sloboda (Kanada);
20. Preduzeti dalje mjere za implementaciju Zakona o zabrani diskriminacije, uključujući aktivnosti za podizanje nivoa svijesti (Litvanija);
21. Preduzeti sve neophodne mjere za uspješnu i iscrpnu implementaciju Zakona o zabrani diskriminacije (Švajcarska);
22. U potpunosti i bez daljeg odlaganja implementirati odredbe Zakona o zabrani diskriminacije iz 2011. godine (Austrija);
23. Preduzeti mjere za punu implementaciju Zakona o zabrani diskriminacije iz 2011. godine (Belgija);
24. Djelotvorno se boriti protiv negativnih stavova zasnovanih na polu, starosti, rasi, nacionalnosti, etničkom porijeklu, vjeroispovijesti i invaliditetu, posebno u cilju sprečavanja diskriminacije djece iz manjinskih grupa, djece-izbjeglica i djece sa invaliditetom (Poljska);

25. Jačati aktivnosti u borbi protiv diskriminacije i negativnih stavova prema ženama, uključujući Romkinje i žene-migrante i djecu iz manjinskih grupa (Bangladeš);
26. Preduzeti dodatne konkretne korake u borbi protiv društvene diskriminacije po osnovu rase, seksualne orijentacije, invaliditeta ili rodne identifikacije (Australija);
27. Preduzeti korake kao bi se uspješnije podstaklo integrisanje u crnogorsko društvo konkretnih osjetljivih grupa, uključujući bavljenje diskriminacijom u oblastima kao što su obrazovanje i zapošljavanje (Kanada);
28. Unaprijediti učešće žena u političkom životu i njihov pristup pozicijama odlučivanja i upravljanja (Francuska);
29. Preduzeti dalje mjere na unapređenju ekonomskog osnaživanja žena i njihovog učešća u političkom životu i odlučivanju (Ukrajina);
30. Preduzeti dalje napore na unapređenju rodne ravnopravnosti i zaštiti svih žena i djevojčica od svih oblika nasilja (Brazil);
31. Intenzivirati napore na planu rodne ravnopravnosti i preduzeti dalje korake u promovisanju žena u svim sferama života, posebno u političkom životu (Grčka);
32. Nastaviti sa naporima na postizanju efikasne prijave svih rođenih, sa posvećivanjem posebne pažnje djeci iz etničkih manjina (Sveta Stolica);
33. Dalje jačanje napora na implementaciji principa sadržanih u Zakonu o zabrani diskriminacije, uključujući borbu protiv diskriminacije pripadnika LGBT zajednice (Norveška);
34. U potpunosti implementirati usvojene pravne mjere protiv diskriminacije zasnovane na seksualnoj orijentaciji i rodnom identitetu (Češka Republika);
35. Nastaviti sa naporima u cilju eliminisanja svakog diskriminatornog postupanja zasnovanog na seksualnoj orijentaciji ili rodnom identitetu (Argentina);
36. Preduzeti mjere neophodne za djelotvornu zaštitu prava LGBT osoba i istražiti i goniti sve navodne slučajeve nasilja i diskriminacije prema LGBT osobama (Holandija);
37. Uspostaviti djelotvorne mehanizme dijaloga sa braniocima ljudskih prava u oblasti seksualnih manjina (Španija);
38. Preduzeti sve neophodne pravne i druge mjere za suzbijanje nasilja nad ženama i pružanje podrške žrtvama nasilja nad ženama i njihovoj djeci (Njemačka);
39. Dodijeliti adekvatne kadrovske i finansijske resurse kako bi Strategija za zaštitu od nasilja u porodici i Zakon o maloljetničkom pravosuđu mogli sasvim da obezbijede zaštitu prava djece i žena, uz prevladavanje nedostataka koji još uvijek otežavaju sprečavanje nasilja u porodici i drugih oblika zlostavljanja, kao i pravično gonjenje počilaca (Italija);
40. Osigurati djelotvorno istraživanje svih prijavljenih slučajeva nasilja u porodici i seksualnog nasilja nad ženama i djevojčicama, gonjenje počilaca i izricanje kazni srazmjernih težini počinjenog krivičnog djela (Lihtenštajn);
41. Obezbijediti adekvatan broj skloništa za žrtve nasilja u porodici koja se finansiraju iz javnih sredstava (Lihtenštajn);
42. Uspostaviti mehanizam za praćenje broja slučajeva i obima zlostavljanja i jačati mjere zaštite od nasilja u porodici (Republika Moldavija);
43. Dovršiti postupak ratifikacije Konvencije o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Republika Moldavija);
44. Dalje razvijati sistem podrške i zaštite za žrtve nasilja u porodici, uključujući obezbjeđivanje adekvatnog broja skloništa (Slovenija);
45. Nastaviti i jačati napore u borbi protiv svih vrsta rodnog nasilja i usvojiti politike za edukaciju i podizanje nivoa svijesti u toj oblasti (Španija);

46. Održati i nastaviti aktivnosti u cilju smanjenja i eliminisanja nasilja, zlostavljanja, seksualne eksploatacije i trgovine ljudima i istovremeno pružiti odgovarajuću brigu i zaštitu žrtvama i goniti one koji su odgovorni (Sveta Stolica);
47. Poboljšati i usvojiti mjere za borbu protiv trgovine ljudima, između ostalog pomoću nacrtanog Akcionog plana za 2012-2018, i obezbijediti obuku za sudije, tužioce i službenike organa za sprovođenje zakona (Šri Lanka);
48. Povećati napore posebno u cilju zaštite žrtava trgovine ljudima (Grčka);
49. Ojačati programe za reintegraciju žrtava trgovine ljudima u društvo (Republika Moldavija);
50. Intenzivirati borbu protiv sajber kriminala, posebno dječje pornografije na internetu (Republika Moldavija);
51. Usvojiti djelotvorne mjere u cilju borbe protiv seksualne eksploatacije djece (Bjelorusija);
52. U potpunosti objaviti i implementirati plan o tome kako Vlada Crna Gore namjerava da imenovanje i napredovanje u pravosuđu učini pravičnim i transparentnim procesom, kako bi osigurala punu zaštitu nezavisnosti pravosuđa (Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske);
53. Garantovati odgovarajuća finansijska sredstva za djelotvornu i efikasnu implementaciju pravosudne reforme i Akcionog plana s tim u vezi (Maroko);
54. Ojačati standarde za odgovornost i integritet u pravosuđu tako što će se osigurati imenovanje na osnovu zasluga i promovisati napredovanje u karijeri (Sjedinjene Američke Države);
55. Dovršiti ustavne, zakonske i administrativne reforme sa ciljem veće nezavisnosti pravosuđa, između ostalog boljom primjenom kriterijuma zasnovanih na zaslugama prilikom postupaka za imenovanje i zapošljavanje (Italija);
56. Osigurati da se relativno novi zakon o ulozi tužilaštva adekvatno, jednoobrazno i dosljedno sprovodi u cijeloj zemlji (Švedska);
57. Sprovesti reforme u cilju dodatne zaštite pravosuđa od protivzakonitog političkog uticanja i osigurati otvorene, transparentne i pravične sudske procese (Australija);³
58. Nastaviti sa unapređenjima u sklopu procesa reforme pravosuđa, uključujući eliminisanje političkog uticaja na pravosuđe (Austrija);
59. Nastaviti sa borbom protiv korupcije u sektoru pravosuđa tako što će se osigurati da procedure protiv korupcije budu bez političkog ili drugog nedozvoljenog uticaja (Kirgistan);
60. Dalji naponi na implementaciji zakona i propisa protiv korupcije (Estonija);
61. Učiniti borbu protiv korupcije održivom tako što će se osigurati da se zakoni, propisi i prakse usvojeni na centralnom nivou u cilju prevencije korupcije sprovode u cijeloj zemlji. Trebalo bi preduzeti mjere kako bi se izbjegao prostor za lokalno tumačenje ovih praksi. (Švedska);
62. Žrtvama krivičnih djela kažnjenih prema međunarodnom pravu garantovati pristup domaćim pravosudnim mehanizmima kako bi mogle tražiti odštetu (Francuska);
63. Garantovati punu slobodu izražavanja, između ostalog za novinare koji istražuju osjetljiva pitanja kao što je organizovani kriminal (Belgija);
64. Sprovesti reforme u cilju dodatne zaštite medija od protivzakonitog političkog uticanja (Australija);⁴
65. Preduzeti mjere za unapređenje bezbjednog i povoljnog okruženja kako bi novinari nezavisno i bez političkog uticanja obavljali svoj posao (Litvanija);
66. Preduzeti dalje mjere da se garantuje sloboda izražavanja, između ostalog putem djelotvornog istraživanja prijetnji i napada na medije i novinare (Kanada);

³ Preporuka koja je pročitana prilikom interaktivnog dijaloga glasila je: Sprovesti reforme u cilju dalje zaštite medija i pravosuđa od protivzakonitog političkog uticanja i osigurati otvorene, transparentne i pravične sudske procese (Australija);

⁴ Preporuka pročitana prilikom interaktivnog dijaloga glasila je: Sprovesti reforme u cilju dalje zaštite medija i pravosuđa od protivzakonitog političkog uticanja i osiguranja otvorenih, transparentnih i pravičnih sudskih procesa (Australija);

67. Pojačati napore da se istraže i gone stari slučajevi nasilja nad novinarima kako bi se uspostavilo bolje okruženje za slobodu štampe na nacionalnom nivou (Holandija);
68. Obezbijediti sprovođenje nepristrasnih i djelotvornih istraga napada na novinare i privesti počiniocima pravdi (Litvanija);
69. Djelotvorno rješavati i istraživati napade na novinare i branioce ljudskih prava (Češka Republika);
70. Uz unapređenje i zaštitu slobode izražavanja i mišljenja, posvetiti dužnu pažnju srazmjernoj odgovornosti u šticanju prava drugih i poštovanju drugih (Bangladeš);
71. Nastaviti napore na usvajanju zakona o vjerskim zajednicama, koji ima za cilj da garantuje njihovu slobodu savjesti i ojača borbu protiv diskriminacije u tom pogledu (Alžir);
72. Preduzeti dalje korake ka većem širenju informacija, uključujući tu zakone i propise koji se tiču prava osoba sa invaliditetom i osigurati pristup svim izvorima informacija, što će pomoći osobama sa invaliditetom prilikom donošenja odluka (Tajland);
73. Nastaviti sa naporima u borbi protiv isključenosti i diskriminacije osoba sa invaliditetom (Argentina);
74. Intenzivirati napore na unapređenju prava osoba sa invaliditetom (Grčka);
75. Nastaviti sa implementacijom mjera u cilju poboljšanja uslova za ostvarivanje i zaštitu prava osoba sa invaliditetom, čime se osigurava izgradnja inkluzivnog društva bez barijera (Kostarika);
76. Povećati napore na unapređenju i zaštiti prava osoba sa invaliditetom u skladu sa Strategijom za integraciju 2008-2016. (Malezija);
77. Povećati neophodne napore kako bi se garantovala inkluzija osoba sa invaliditetom u društvo, uz posebnu pažnju pristupu obrazovanju (Meksiko);
78. Održati model dobrih međuetničkih odnosa kako bi se postiglo puno pomirenje i integracija. Da bi se to postiglo, preporučuje se da se olakša i unaprijedi pristup etničkih, vjerskih i političkih manjina obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti, pravosuđu, imovini i javnim pozicijama (Sveta Stolica);
79. Preduzeti dalje zakonodavne i administrativne mjere kako bi se garantovala prava manjina (Kina);
80. Ojačati napore u cilju pune integracije romske populacije i drugih manjina (Alžir);
81. Nastaviti sa započetim naporima u borbi protiv diskriminacije manjina, posebno Roma (Argentina);
82. Osnovati upravni odbor za nadzor nad dodjelom finansijskih sredstava manjinskim savezima kako bi se spriječio svaki mogući sukob interesa (Mađarska);
83. Nastaviti pozitivne mjere na unapređenju prava manjinskih grupa, uključujući Muslimane, putem dodjele dovoljnih finansijskih sredstava (Malezija);
84. Poboljšati efikasnost i osnažiti politiku i instrumente za zaštitu i promociju manjinskih grupa, posebno kroz obezbjeđivanje odgovarajućih sredstava Fondu za manjine (Vietnam);
85. Implementirati Strategiju za unapređenje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012-2016. (Sjedinjene Američke Države);
86. Nastaviti sa naporima u cilju poboljšanja stanja ljudskih prava romske populacije i riješiti njihove nesigurne uslove života u kampovima, u tijesnoj saradnji sa međunarodnim partnerima (Maroko);
87. Ojačati obuku nastavnika kod manjina u cilju prevazilaženja izazova kao što su barijere u komunikaciji usljed jezika, kako bi se djeca pripadnici manjina integrisala u lokalni sistem obrazovanja (Tajland);
88. Nastaviti sa podizanjem nivoa svijesti o potrebama romske populacije, uključujući djecu, i uspostaviti adekvatan sistem koji obezbjeđuje njihovu socijalnu i obrazovnu inkluziju (Austrija);

89. Sprovesti kampanje u cilju podizanja svijesti u izbjegličkoj zajednici o značaju prijave i osigurati snažnu implementaciju Akcionog plana za rješavanje statusa interno raseljenih lica (Sjedinjene Američke Države);
90. Pomoći Romima i Aškalijama raseljenim sa Kosova kako bi im se omogućilo da dobiju neophodne isprave za dobijanje stalnog nastanjenja ili privremenog boravka u Crnoj Gori (Francuska);
91. Nastaviti sa rješavanjem položaja raseljenih i interno raseljenih lica na trajan i održiv način, poput Strategije za trajno rješavanje problema raseljenih i interno raseljenih lica (Slovačka);
92. Razmotriti dodatno produženje roka za prijavu za rješavanje statusa raseljenih ili interno raseljenih lica (Slovačka);
93. Nastaviti sa naporima na rješavanju pitanja interno raseljenih lica u cilju pronalaženja trajnog rješenja (Šri Lanka);
94. Preduzeti dalje korake za regulisanje pravnog statusa interno raseljenih lica, uz fokusiranje na djecu rođenu izvan zdravstvenih ustanova (Češka Republika);
95. Nastaviti sa širenjem napora na prijavljivanju, dokumentima i potom integrisanju raseljenih i interno raseljenih lica u crnogorsko društvo (Australija);
96. Implementirati regionalni program za smještaj izbjeglica u opštinama (Austrija).

Sljedeće preporuke imaju podršku Crne Gore, koja smatra da se one već sprovode:

1. Pristupiti Protokolu iz Palerma (Bjelorusija);⁵
2. Uskladiti zakonodavstvo sa Konvencijom o pravima djeteta (Turska);
3. Pojačati napore da se obezbijedi jednak pristup obrazovanju i zdravstvenoj zaštiti za svu djecu, bez obzira na njihov imigracioni status (Filipini);
4. Uspostaviti sistem za monitoring ustanova koje pružaju specijalnu njegu djeci i pripremiti akcioni plan za postepeno integrisanje te djece u redovni školski sistem (Mađarska);
5. Eksplicitno zabraniti tjelesno kažnjavanje u svim okruženjima, uključujući kod kuće, u školama i drugim objektima za brigu o djeci, i uspostaviti odgovarajuće mehanizme za pritužbe djece (Lihtenštajn);
6. Razmotriti sljedeću fazu Plana aktivnosti za rodnu ravnopravnost kako bi se uključili sveobuhvatni i ostvarljivi ciljevi za borbu protiv diskriminacije žena u svim sferama života, uključujući posao i obrazovanje (Indonezija);
7. Usvojiti neophodne mjere kako bi se zajednička imovina dijelila na jednake djelove, bez obzira na pojedinačni doprinos supružnika, te da bi se u porodični zakon uključile nove neophodne pravne odredbe kojima se kompenzuje činjenica da se žene u većoj mjeri bave radom za koji se ne dobija nadoknada (Urugvaj);
8. Razmotriti izmjene Krivičnog zakonika kako bi se krivična djela počinjena iz mržnje protiv LGBT osoba smatrala teškim krivičnim djelima ili makar otežavajućom okolnošću (Belgija);
9. Uspostaviti mehanizam za praćenje broja slučajeva i obima zlostavljanja i jačati mjere zaštite od nasilja u porodici (Republika Moldavija);
10. Prilagoditi Krivični zakonik onome što je sadržano u čl. 2 i 3 Opcionog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta OP-CRC-SC tako što će se kriminalizovati djela sadržana u tom Protokolu (Urugvaj);
11. Preduzeti neophodne mjere da se osigura da se svim licima koja su navodno počinila ratne zločine sudi pred domaćim sudovima i da žrtve dobiju odgovarajuću sudsku zaštitu (Španija);

5 Preporuka pročitana prilikom interaktivnog dijaloga glasila je: Pristupiti Međunarodnoj konvenciji o zaštiti prava radnika migranata-ICRMW i Protokolu iz Palerma (Bjelorusija).

12. Garantovati slobodu izražavanja bez ikakve diskriminacije, u skladu sa obavezom dužne pažnje u zaštiti pojedinaca od zlostavljanja od strane nedržavnih aktera i osigurati da se zakon o građanskoj odgovornosti za klevetu ne koristi da bi se sprečavala legitimna kritika (Španija);
13. Garantovati slobodu medija, osiguravajući zaštitu od svakog političkog uticanja i promovišući osnivanje nezavisnog savjeta za štampu (Švajcarska).

Sljedeće preporuke će Crna Gora ispitati i na njih dati blagovremene odgovore, najkasnije do 23. sjednice Savjeta za ljudska prava u junu 2013. godine:

1. Razmotriti ratifikovanje Međunarodne konvencije o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih porodica (ICRMW) (Čile); Razmotriti ratifikovanje ICRMW (Indonezija);
2. Ratifikovati ICRMW (Turska); ratifikovati ICRMW (Gvatemala); Pristupiti ICRMW (Bjelorusija);⁶
3. Razmotriti pristupanje ICRMW u cilju sprečavanja diskriminacije i osiguranja jednakog pristupa pravednim uslovima za rad i osnovnim socijalnim uslugama, posebno za migrante u osjetljivom položaju (Filipini);
4. Razmotriti ratifikovanje Opcionog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta OP-CRC-IC, Opcionog protokola uz Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima OP-ICESCR, kao i Konvenciju Međunarodne organizacije rada 189 (Kostarika);
5. Ratifikovati Konvenciju o smanjenju apatridije iz 1961. godine i preduzeti konkretne korake na nacionalnom nivou u cilju sprečavanja i eliminisanja uzroka koji dovode do apatridije (Njemačka);
6. Ratifikovati Konvenciju o smanjenju apatridije iz 1961. godine (Austrija);
7. Ratifikovati izmjene Rimskog statuta iz Kampale, ukoliko je moguće u cilju doprinosa aktiviranju nadležnosti Međunarodnog krivičnog suda za krivično djelo agresije početkom 2017. godine (Lihtenštajn);
8. Organizovati posjete Crnoj Gori specijalnog izvjestioca za trgovinu ljudima, specijalnog izvjestioca za savremene oblike rasizma, specijalnog izvjestioca za mučenje i nezavisnog eksperta za pitanja manjina (Bjelorusija);
9. Donijeti zakone kojima se eksplicitno zabranjuje tjelesno kažnjavanje djece u svim okruženjima, uključujući kod kuće i od strane članova porodice (Njemačka);
10. Pojednostaviti procedure za registraciju rođenja osoba koje se rađaju izvan zdravstvenih ustanova kako bi se doprinijelo mjerama koje se sprovode na eliminisanju diskriminacije (Meksiko);
11. Uspostaviti jednostavnu i pristupačnu procedure za registrovanje rođenja kako bi se garantovalo da su sva djeca obuhvaćena (Brazil);
12. Osigurati nezavisnu i efikasnu istragu, u predloženom roku od 15 mjeseci, prema preporuci Potkomiteta za sprečavanje mučenja (Mađarska);
13. Garantovati pravo žrtava na istinu, pravdu, odštetu i neponavljanje, posebno preduzimanjem svih neophodnih mjera da se stane na kraj nekažnjivosti i privedu pravdi svi pretpostavljeni počinioci u skladu sa zakonom i međunarodnim standardima (Švajcarska);
14. Garantovati slobodu izražavanja i zaštititi novinare od svakog oblika zastrašivanja (Francuska);
15. Riješiti slučajeve koji se tiču konfiskovane imovine različitih vjerskih zajednica (Sveta Stolica).

⁶ Preporuka pročitana prilikom interaktivnog dijaloga glasila je: Pristupiti Međunarodnoj konvenciji o zaštiti prava radnika migranata-ICRMW i Protokolu iz Palerma (Bjelorusija);